

**Uchwała Nr _ /21
Rady Powiatu Mogileńskiego
z dnia _ listopada 2021 r.**

**w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogilńskim na lata 2021 – 2026”**

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 i 3a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 920, z 2021 r. poz. 1038, 1834) oraz art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249)

**Rada Powiatu Mogileńskiego
uchwała, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021 – 2026”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Mogileńskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu

Robert Musidlowski

Karolina Madzińska

RADCA PRAWNY
BD-1378

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych powiatu należy w szczególności opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. W związku z tym został sporządzony „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021 – 2026”.

W związku z powyższym podjęcie uchwały jest zasadne.

Załącznik
do Uchwały Nr   /   /2021
Rady Powiatu Mogileńskiego
z dnia 26 listopada 2021r.

**PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY
W RODZINIE
W POWIECIE MOGILEŃSKIM
NA LATA 2021-2026**

Mogilno 2021

Spis treści

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mogilnie

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

Wstęp	3
1. Przemoc w rodzinie - podstawy prawne	4
2. Przemoc w rodzinie	5
2.1 Charakterystyka przemocy w rodzinie	7
2.2 Charakterystyka osób doświadczających przemoc w rodzinie.....	10
2.3 Charakterystyka osób stosujących przemoc.....	12
2.4 Dziecko w rodzinie przemocowej	14
2.5 Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i/lub z niepełnosprawnością	17
3. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Mogileńskiego	20
4. Założenia programu.....	20
5. Cele, zadania, działania, terminy, realizatorzy i wskaźniki realizacji programu.....	25
6. Zakładane rezultaty programu	25
7. Adresaci programu	26
8. Zagrożenia w realizacji programu	26
9. Realizatorzy programu	27
10. Źródła finansowania programu.....	27
11. Czas realizacji programu	27
12. Monitoring i ewaluacja programu	27
Spis tabel.....	27

Wstęp

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

W powszechnym rozumieniu pojęcia rodzina i dom rodzinny kojarzone są z bezpiecznym azylem, w którym nic złego nas nie spotka. W wielu rodzinach mamy gwarancję, że na najbliższych zawsze można liczyć, że w trudnych sytuacjach uzyska się od nich pomoc i wsparcie. Jednak dla niektórych osób dom rodzinny może być źródłem negatywnych, traumatycznych doświadczeń i przeżyć, źródłem przemocy.

Zjawisko przemocy w rodzinie, we współczesnym świecie stanowi jeden z poważniejszych problemów społecznym, który zagraża bezpieczeństwu zarówno rodzin, jak i poszczególnych jej członków. Mówiąc o przemocy wobec członków rodzin mamy na myśli różne zachowania i działania naruszające prawa i dobra drugiej osoby, powodujące u niej szkody i cierpienia. Trzeba pamiętać, że przemoc niepodważalnie zawsze narusza prawa drugiego człowieka. Występowanie przemocy w rodzinie jest zjawiskiem dosyć powszechnym, istniejącym w wielu społeczeństwach. Statystyki prowadzone przez różne instytucje nie do końca odzwierciedlają skalę tego problemu. Osoby pokrzywdzone często nie zgłaszają problemu z obawy przed konsekwencjami swojej decyzji, nie widzą możliwości rozwiązania problemu, a także z lęku przed opinią społeczeństwa, w którym nadal funkcjonują mity i stereotypy na temat przemocy. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w dalszym ciągu stanowi wyzwanie dla służb zajmujących się tym obszarem polityki społecznej.

Obowiązek opracowania Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie wynika z zapisu art. 6 ust 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie /Dz.U.2020.218 t.j. ze zm./, zgodnie z którym do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowego programu.

Głównym celem Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026 jest podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Mogileńskiego. W celu osiągnięcia zamierzonego celu głównego zostały opracowane również cele szczegółowe, które dotyczą czterech obszarów: profilaktyki i edukacji społecznej, pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, oddziaływania względem osób stosujących przemoc w rodzinie oraz podniesienie kompetencji służb społecznych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Opracowanie powyższych celów zostało poprzedzone dokonaniem diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Mogileńskiego na podstawie danych statystycznych zebranych z: Komendy Powiatowej Policji w Mogilnie, Sądu Rejonowego w Mogilnie, Prokuratury Rejonowej w Mogilnie, ośrodków pomocy

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026
społecznej z terenu Powiatu oraz instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Program określa również adresatów, sposób monitorowania i ewaluacji oraz źródła finansowania. Wskazane zostały także podmioty – partnerzy realizacji Programu odpowiedzialni za realizację celów, jak również zadania adresowane do specjalistów i instytucji – zmierzające do opracowania efektywnego systemu przeciwdziałania przemocy na terenie Powiatu Mogileńskiego.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim jest programem spójnym z celami następujących dokumentów strategicznych: Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Mogileńskiego na lata 2021-2030, Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 oraz z Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Województwa Kujawsko -Pomorskiego na lata 2021-2026.

1. Przemoc w rodzinie - podstawy prawne

Działania ujęte w poniższym programie realizowane będą w oparciu o obowiązujące akty prawne, a w szczególności:

- Ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie /Dz.U.2021.1249 t.j./;
- Ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej /Dz.U.2020.1876 t.j. ze zm./;
- Ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi /Dz.U.2021.1119 t.j./;
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” /Dz.U.2011.209.1245/;
- Ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy /Dz.U.2020.1359 t.j./;
- Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny /Dz.U.2020.1444 t.j. ze zm./;
- Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego /Dz.U.2021.534 t.j. ze zm./;
- Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy /Dz.U.2021.53 t.j. ze zm./;
- Ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji /Dz.U.2021.1882 t.j. ze zm./;
- Ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego /Dz.U.2021.1805 t.j. ze zm./;
- Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej /Dz.U.2020.821 t.j. ze zm./;

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie /Dz.U.2011.81.448/;
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie /Dz.U. 2010.201.1334/;
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjnoedukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne /Dz.U.2011.50.259/;
- Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie /Dz.U.2020.1057 t.j. ze zm./;
- Uchwała Nr 16 Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2021 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 /Monitor Polski, Dziennik Urzędowy RP z dnia 5 marca 2021 r., poz. 235/;
- Uchwała Nr 1/39/21 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 13 stycznia 2021r. w sprawie przyjęcia „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021 - 2026”.

1. Przemoc w rodzinie

2.1 Charakterystyka przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby

na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą (za ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – Dz.U.2020.218 t.j. ze zm.).

Przemoc domowa charakteryzuje się tym, że:

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

1. Jest intencjonalna. Przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary.
2. Siły są nierówne. W relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy.
3. Narusza prawa i dobra osobiste. Sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku).
4. Powoduje cierpienie i ból. Sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Rodzaje przemocy:

Przemoc może przybierać różną postać. Wyróżnia się następujące formy przemocy:

- **przemoc fizyczna** – to naruszenie nietykalności fizycznej, jej cel stanowi zadawanie bólu fizycznego ofierze, prowadzącego do uszkodzenia ciała, pogorszenia stanu zdrowia lub nawet pozbawienie jej życia, zadawana jest poprzez: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucenie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielenie komuś pomocy.
- **przemoc psychiczna** – to naruszenie godności osobistej, charakteryzuje się umniejszaniem poczucia własnej wartości u ofiary i doprowadza do odczuwania strachu, przejawia się: wyśmiewaniem poglądów, religii, pochodzenia, narzucaniem własnych poglądów, karaniem przez odmowę uczuć, zainteresowania, stałą krytyką, wmawianiem choroby psychicznej, izolacją społeczną (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganiem się posłuszeństwa, ograniczaniem snu i pożywienia, degradacją werbalną (wyzywaniem, poniżaniem, upokarzaniem, zawstydzaniem), stosowaniem gróźb. Jest najczęściej występującą formą przemocy i najtrudniejszą do udowodnienia.
- **przemoc ekonomiczna** – to naruszenie własności, uzależnienie ekonomiczne ofiary od sprawcy, wyraża się: odbieraniem zarobionych pieniędzy, uniemożliwieniem podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajaniem podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, itp.
- **przemoc seksualna** – to naruszenie intymności, działanie mające na celu zmuszenie ofiary do podjęcia niechcianych zachowań seksualnych lub zdeprecjonowanie jej seksualności poprzez: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia

- seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych ofiary.
- **zaniedbanie** – to naruszenie obowiązku opieki nad osobami bliskimi, to ciągle niezaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych najbliższych poprzez: nie dawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nie udzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, itp¹

Przemoc w rodzinie nie jest zdarzeniem jednorazowym. Jej powstanie powoduje cykliczne powtarzanie się. W cyklu przemocy wobec bliskich obserwuje się trzy kolejno następujące po sobie fazy:

- **faza narastającego napięcia** - początkiem cyklu jest wyczuwalny wzrost napięcia, narastające sytuacje konfliktowe, których przyczyny mogą tkwić poza rodziną, czasem są to błahostki, drobne nieporozumienia powodujące dalszy wzrost napięcia. Zaczyna pojawiać się agresja.

- **faza ostrej przemocy** - następuje wybuch agresji, sprawca przemienia się w kata, może dokonać strasznych czynów, nie zwracając uwagi na krzywdę innych. W tej fazie najczęściej występuje interwencja, ofiary w afekcie decydują się wezwać pomoc, czy złożyć skargę.

- **faza miodowego miesiąca** - to czas skruchy i okazywania miłości. Sprawca zaczyna dostrzegać to, co się wydarzyło. Próbuje załagodzić sytuację, przeprosza, obiecuje poprawę, staje się uczynny i miły. Pozwala ofiarom uwierzyć, że teraz będzie inaczej, że to się więcej nie powtórzy. Ofiary zaś wierzą sprawcy wbrew zdrowemu rozsądkowi, bo w głębi serca tego oczekują. Znowu narasta napięcie i wszystko zaczyna się powtarzać. Nawet jeśli przed chwilą były gotowe uciec, teraz zostają. Sprawca nie jest w stanie długo pełnić takiej roli: z jakiegoś powodu znowu narasta napięcie i wszystko zaczyna się powtarzać.

Należy pamiętać, że bez pomocy z zewnątrz osoba doznająca przemocy rzadko kiedy jest w stanie sama ją przerwać. Zazwyczaj w fazie ostrej przemocy (wybuchu gniewu i wyładowaniu agresji) osoba poszkodowana skłonna jest do szukania pomocy, jednakże bez należytego wsparcia wycofuje się ze swoich działań.

2.2 Charakterystyka osób doświadczających przemoc w rodzinie

Osoby, które doświadczają przemocy wymagają wieloaspektowego i długotrwałego wsparcia. Dodatkowo należy podkreślić, że proces udzielania pomocy ofiarom przemocy jest

¹ Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” - www.niebieska.linia.pl

bardzo trudny. Trudności te wynikają ze specyfiki osobowości osób doświadczających przemocy.

W literaturze znaleźć możemy następujące cechy funkcjonowania osób doznających przemocy w rodzinie

- niska samoocena,
- bierne mechanizmy radzenia sobie w sytuacjach stresowych (osoby krzywdzone rzadko sięgają po agresywne lub asertywne zachowania, w miarę narastającego stresu maleje ich skłonność do korzystania z pozytywnych mechanizmów radzenia sobie np. szukania wsparcia),
- wysoka zależność od partnerów,
- izolacja społeczna (brak wsparcia ze strony znajomych, bliskich, rodziny, sąsiadów, instytucji),
- niepokój i obniżony nastój,
- zinternalizowane poczucie winy (osoba krzywdzona przypisuje sobie odpowiedzialność za akty przemocy),
- podporządkowanie się (osoby doznające przemocy w związku starają się unikać obrażeń, uspokajając swoich prześladowców i usuwając wszystko, co mogło by sprawcę sprowokować),
- ambiwalentne poczucie lojalności (osoby krzywdzone często bronią sprawców i usprawiedliwiają ich zachowanie),
- zniekształcone atrybucje (ograniczony zasięg – „pod innymi względami on/ona jest w porządku”, chwilowe – „on/ona nie bije mnie codziennie”, zewnętrzne – „on/ona jest agresywny tylko po alkoholu, ale wiem, że mu/jej na mnie zależy”),
- nadużywanie środków psychoaktywnych,
- choroby związane ze stresem.²

Najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety i dzieci, rzadziej mężczyźni. Ofiarami przemocy stają się przede wszystkim osoby słabsze (ze względu na wiek bądź chorobę), okresowo nieporadne życiowo, chodzi tu głównie o osoby starsze i niepełnosprawne.

U ofiar przemocy domowej, nakładanie się na siebie niekorzystnych doświadczeń, prowadzi m.in. do powstania syndromu wyuczzonej bezradności i syndromu sztokholmskiego (uzależnienie ofiary od sprawcy).

Bardzo często zauważając ofiarę przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym,

² Kevin Browne, Martin Herber, Zapobieganie przemocy w rodzinie, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 1999, s.86.

zastanawiamy się dlaczego ona biernie poddaje się działaniom sprawcy? Jednak w rzeczywistości osoba doznająca przemocy w rodzinie podejmuje szereg działań mających na celu zatrzymanie tego zjawiska.

Podejmowanymi przez ofiary strategiami są:

- ✓ **rozmowa ze sprawcą**, która ma na celu okazanie swoich uczuć i wzbudzenie w sprawcy poczucia winy. Taka strategia może doprowadzić z jednej strony do usprawiedliwiania swojego niewłaściwego zachowania przez sprawcę, przeprosin i zgłoszenia gotowości do zmiany. Najczęściej jednak dochodzi do ataku złości ze strony sprawcy i wówczas ofiara milknie i wycofuje się;
- ✓ **uzyskiwanie od sprawcy obietnic poprawy**, to sytuacja w której ofiara odwołuje się do moralności sprawcy i do tego, co pomyślał sobie o rodzinie inni (sąsiedzi, dzieci). Osoby stosujące przemoc szczególnie na początku trwania przemocy spontanicznie obiecują, że definitywnie zmienią swoje postępowanie, jednak w miarę rozwoju przemocy w rodzinie, sprawca odstępkuje od tego typu rozmów, które już na nim nie robią większego wrażenia;
- ✓ **straszenie sprawców**, następuje kiedy nie zadziałały wyżej wymienione strategie. Osoby krzywdzone często straszą sprawców powiadomieniem policji, rozwodem, wyprowadzką, skargą w zakładzie pracy itp. Faktycznie jednak nie podejmują działań, które zapowiedziały, co daje poczucie bezkarności osobie stosującej przemoc i jałowości słów ofiary. Sposobem, aby to zmienić jest zrealizowanie choć w małej części zapowiedzianych konsekwencji, aby agresor przestał czuć się pewnie;
- ✓ **ukrywanie się i unikanie sprawcy**, stanowi formę ucieczki i wycofania się. Osoby krzywdzone często uciekają z domu, zamykają się w łazience, piwnicy, szafie. Ma to sens, jeśli takie działanie naprawdę oddzieli ofiarę od sprawcy. Najczęściej jednak takie działanie stanowi jedynie odroczenie aktu przemocy i doprowadza osobę stosującą przemoc do jeszcze większego gniewu;
- ✓ **pasywna obrona**, również stanowi ucieczkową strategię. Osoba poszkodowana osłania się przed razami sprawcy rękami, nogami, poduszką czy innymi sprzętami domowym. Do tej kategorii zaliczyć należy także płacz osoby krzywdzonej, który dla wielu osób dopuszczających się przemocy jest jednak dodatkowym bodźcem stymulującym agresję. Pasywna obrona często zwiększa agresywność sprawcy;
- ✓ **strategie poniżające**, to również pasywne zachowanie ofiary. Przejawia się

- całkowitym podporządkowaniem się sprawcy, także poprzez przyjęcie zachowań poniżających. W tym przypadku ofiary przemocy narażają się na całkowite zniewolenie, utratę szacunku dla samej siebie i własnej podmiotowości;
- ✓ **walka obronna**, to oddawanie razów przez osobę doznającą przemocy. Często zdarza się, że kobiety drapią, gryzą, odpychają, rzucają przedmiotami. Przynosi to efekt jedynie wówczas, jeśli sprawca widzi, iż kobieta jest dostatecznie zdesperowana i zdecydowana na wszystko. Zdarza się to jednak bardzo rzadko. W większości przypadków jednak powoduje to nasilenie przemocy³.

W celu zapewnienia ofiarom przemocy bezpieczeństwa i odzyskania kontroli nad własnym życiem konieczne jest odizolowanie ich od osoby stosującej przemoc i objęcie szeroko rozumianym poradnictwem. Oprócz indywidualnej pomocy osobom doświadczającym przemocy, wskazane są regularne, grupowe spotkania o charakterze wspierającym i psychoedukacyjnym. U osób, które doświadczały przemocy domowej szczególnie ważna jest praca nad własnymi emocjami, przeżyciami, które wpływają na ich relacje z dziećmi i stosowane przez nich metody wychowawcze. Osoby doświadczające przemocy mają małe poczucie wpływu na własne życie, co często skutkuje również ich dużą bezradnością w sprawach wychowywania własnych dzieci. Dlatego też konieczne jest wsparcie tych osób w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci.

2.3 Charakterystyka osób stosujących przemoc

Wiele pytań nasuwa się przy opisywaniu osób stosujących przemoc w rodzinie. Jak zrozumieć krzywdzenie najbliższych sobie osób? Czy należy pomagać sprawcom przemocy czy tylko wymierzyć im karę? Okazuje się, że sprawcą przemocy może być każdy z nas, jeśli nie lubimy sprzeciwu, chcemy posiadać pełnię władzy i kontroli nad swoją ofiarą. Sprawca swoje relacje z bliskimi opiera na wywoływaniu u nich strachu i poczucia winy, czerpie przyjemność w zadawaniu bólu innym oraz stosuje różnorodne techniki manipulacji.

Nie jest możliwe stworzenie portretu sprawcy przemocy w rodzinie. W literaturze stosunkowo dużo uwagi poświęca się osobowościowym cechom sprawców zachowań agresywnych, do których zalicza się: emocjonalną niedojrzałość, impulsywność, egocentryzm, wyobcowanie, niski poziom wartości, niską samoocenę, słabe poczucie bezpieczeństwa, brak empatii i

³ P. Antoniak, Stawanie się ofiarą, [w:] Mapa pomagania. Jak rozpoznać przemoc w rodzinie i skutecznie jej przeciwdziałać. Antologia tekstów opublikowanych w dwumiesięczniku „Niebieska Linia”, Wydawnictwo Zielony Liść-Institut Psychologii Zdrowia, Warszawa 2014, s. 61

emocjonalnego ciepła, sztywność osobowości i nieumiejętność pójścia na kompromis.⁴ Jednak badania wskazują, iż nie ma jednego portretu osoby stosującej przemoc w rodzinie, ale jest możliwe wyodrębnienie pewnych cech wspólnych charakterystycznych dla sprawców przemocy, które posiadają one w większej ilości niż osoby niestosujące przemocy:

- **doznawanie przemocy w dzieciństwie** – wiele osób, które stosują przemoc wobec najbliższych doznawało w dzieciństwie ostrej przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej i zaniedbania. Doświadczenie przemocy ze strony rodziców lub osób bliskich mogło stać się przyczyną ich późniejszych agresywnych, „przemocowych” relacji z innymi. Wśród sprawców przemocy są także osoby, które w dzieciństwie były świadkami przemocy, same nie były krzywdzone, ale widziały, jak ojciec znęca się nad matką, jak bije ich młodsze rodzeństwo. Istnieje jednak grupa osób stosujących przemoc, które nie były ofiarami ani świadkami przemocy a mimo to krzywdzą swoich bliskich.
- **przekonania** – stosowanie przemocy może wynikać również z systemu przekonań i może być narzędziem do narzucania swoich poglądów. Wielu sprawców przemocy jest przekonanych, że władza, dominacja, kontrola, agresja i przemoc są wpisane w funkcjonowanie mężczyzny i są oznaką „męskości”. Zwykle sprawcy przemocy uważają, że to, co się dzieje w ich domu, to ich sprawa prywatna i w związku z tym nikt nie powinien wtrącać się w ich życie. Większość sprawców przemocy posiada autorytarne poglądy, są przekonani o słuszności swoich działań, nie znoszą sprzeciwu.
- **przemoc jako forma wpływu** – stosując przemoc sprawca przemocy uzyskuje kontrolę nad zachowaniami swoich bliskich. Strasząc, grożąc, używając siły fizycznej (bijąc, kopiąc, szarpiąc) doprowadzają do tego, że członkowie jego rodziny podporządkowują się całkowicie jego decyzjom, robią wszystko zgodnie z jego wolą. Sprawcy przemocy stosują szereg zabiegów manipulacyjnych, aby usprawiedliwić swoje zachowanie – bagatelizują problem przemocy, próbują zrzucić odpowiedzialność za swoje zachowanie na inne osoby twierdząc, że ofiary „sprowokowały” lub „zasłużyły na karę”.
- **trudności w radzeniu sobie z emocjami** – sprawcy przemocy w rodzinie często mają kłopoty w rozpoznawaniu i nazywaniu tego co czują. Przeżywanie i okazywanie emocji jest ich zdaniem „niemęskie”. Sprawiają wrażenie osób silnych, mających ogromne poczucie własnej wartości. Tymczasem często są to osoby niepewne swojej pozycji, o niskim poczuciu wartości, odczuwające obawę przed porzuceniem, oceną i sądami na swój temat. To wszystko sprawia, że reagują zazdrością, podejrzliwością i potrzebą kontrolowania

⁴ S. Tuchołska, Charakterystyka sprawców przemocy domowej. Prob. Opiek. Wych. 2002; 1: 34–38

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

innych osób. Stosunkowo łatwo wpadają z złości i gniewu, a przyczynę tego upatrują w zachowaniu innych osób. Nawet jeśli odczuwają pozytywne emocje, starają się ich nie okazywać, ponieważ są one sprzeczne z ich subiektywnym wizerunkiem „prawdziwego mężczyzny”.

Możemy również wymienić czynniki ryzyka zachowań przemocowych – zwiększających prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy, ale należy podkreślić, iż nie stwierdzono między nimi a przemocą w rodzinie zależności przyczynowo - skutkowej:

- ✓ nadużywanie alkoholu (prawdopodobieństwo przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym jest dwukrotnie większe niż w rodzinach, w których problem alkoholowy nie występuje),
- ✓ trudna sytuacja finansowa rodziny,
- ✓ kłopoty w pracy osoby stosującej przemoc,
- ✓ bezrobocie sprawcy,
- ✓ pogorszenie się relacji pomiędzy partnerami,
- ✓ używanie innych niż alkohol środków psychoaktywnych (narkotyki, leki)⁵.

Należy zatem pamiętać, iż wymierzenie zasłużonej kary nie powinno stanowić jedyne kroku podjętego w procesie przerywania cyklu przemocy. Oczywiście, wszelkie próby zrozumienia, wytłumaczenia czynów sprawców niosą za sobą ryzyko zbytnich uproszczeń i „cudownych” rozwiązań. Jednak najważniejsza staje się komplementarna diagnoza sytuacji sprawcy, która jest nieodzowna do właściwie skonstruowanego planu pomocy rodzinie uwikłanej w przemoc.

2.4 Dziecko w rodzinie przemocowej

Mimo, że wszystkie dzieci mają prawo do szczególnej troski i pomocy, akty prawne wyróżniają przede wszystkim te, które żyją w trudnych warunkach socjalnych, ekonomicznych i do nich kierują szereg działań profilaktycznych, interwencyjnych i wspierających. Natomiast samorządy wszystkich szczebli, w tym samorząd powiatowy, powinny wspierać rodziców w działaniach na rzecz właściwego zabezpieczenia potrzeb dzieci, powinny tak kreować lokalną politykę społeczną i rodzinną, aby sprzyjała ona zapewnieniu, w możliwie maksymalnym zakresie, odpowiednich warunków życia i rozwoju dziecka.

Jerzy Mellibruda powiedział, że „dzieci wstępujące wśród przemocy w domu są często zapomnianymi jej ofiarami”.

⁵ <http://pa-nieslyszacy.info/pl/index.php/osoby-stosujace-przemoc>

Dzieci wychowujące się w rodzinie przemocowej narażone są na dwa rodzaje destrukcyjnych doświadczeń: mogą być świadkami przemocy występującej między innymi członkami rodziny lub mogą być bezpośrednimi ofiarami przemocy.

Dziecko, w którego rodzinie dochodzi do aktów przemocy doświadcza silnych negatywnych emocji. Bez względu na wiek dziecko czuje, że dzieje się coś złego, traci poczucie bezpieczeństwa, staje się bezsilne i samotne. Dziecko zostaje wciągnięte w świat dorosłych i zostają zakłócone relacje z najbliższymi.

Gdy pomiędzy dorosłymi w rodzinie dochodzi do zachowań przemocowych, nie mają oni dość sił, czasu i uwagi, by poświęcić je dzieciom. Dzieci – świadkowie przemocy – zostają więc pozostawione same sobie, zwłaszcza w zakresie zaspokajania potrzeb psychologicznych. Same muszą sobie radzić z przeżyciami, rozwiązywać swoje problemy, nie otrzymują stosownej do wieku pomocy i wsparcia. Bardzo często w takich rodzinach role zostają odwrócone i to dzieci muszą wspierać rodziców.

Żyjąc w przemocy, dziecko uczy się, że tak właśnie wyglądają bliskie relacje w rodzinie. Dziecko wprawdzie instynktownie odgaduje, że coś jest nie w porządku, nie mając jednak innych wzorców, przyjmuje, że przemoc jest oczywistym elementem życia rodzinnego i związku kobiety i mężczyzny. Prawdopodobieństwo, że w swoim dorosłym życiu wykorzysta podobne zachowania wobec osób bliskich – jest bardzo duże.

Jak wynika z powyższego, sytuacja dziecka będącego świadkiem przemocy jest trudna, niekorzystna dla jego rozwoju i wiąże się z poważnymi konsekwencjami.

Dzieci krzywdzone, maltretowane, wykorzystywane seksualnie nie chcą opowiadać o swoich doświadczeniach. Uważnie obserwując dziecko w szkole, nauczyciel, pedagog czy wychowawca klasy może wykryć przypadki znęcania się nad nim. Lękliwość w stosunku do dorosłych, oczekiwanie kary nawet za błahostki, gwałtowne uchylanie się w odpowiedzi na gest, wybuchy płaczu, trudności w kontrolowaniu emocji, brak koncentracji, problemy w nauce, opuszczanie zajęć, obojętność na cierpienie swoje i innych dzieci, niechęć do zabawy, unikanie kontaktu, apatia, ale także zachowania agresywne, buntownicze. Innym sposobem ucieczki od problemów jest nadużywanie alkoholu, nikotyny czy narkotyków. W ekstremalnych przypadkach dzieci krzywdzone przez swoich najbliższych podejmuje próby samobójcze, dokonuje samookaleczeń. Najbardziej widocznymi i oczywistymi skutkami przemocy są obrażenia cielesne. Należy jednak pamiętać, że również niszczące, tak jak urazy fizyczne, są skutki psychiczne doświadczanej przemocy. Dziecko żyjące w stanie ciągłego zagrożenia pozbawione jest niezbędnego do prawidłowego rozwoju poczucia bezpieczeństwa, miłości i zaufania. Psychiczna presja i ciągłe

napięcie może być przyczyną wielu chorób psychosomatycznych.

Aby przetrwać, dziecko wykształca różne **MECHANIZMY OBRONNE**, które chronią je przed strachem, lękiem, bólem, cierpieniem i samotnością:

Wyparcie → usuwanie i nie dopuszczanie do świadomości wspomnień, myśli, uczuć i pragnień, które są bolesne (przykre) i burzą obraz rodzica jako dobrego opiekuna i obrońcy. Te wyparte wspomnienia i myśli nie giną jednak – są w nieświadomości dziecka i dają o sobie znać przez różne projekcje w zamaskowanej, symbolicznej formie (sny, rysunki, zabawy). Mogą stać się przyczyną nerwic i innych zaburzeń psychicznych.

Tłumienie → dziecko stara się zapomnieć o przeżytym bólu, cierpieniu i lęku.

Minimalizacja → umniejsza znaczenie doznawanej krzywdy, minimalizuje jej rozmiar i skutki „gorsze rzeczy się zdarzają – biją mnie, ale mogliby zabić”. Podobną rolę pełni

Zaprzeczenie → wmawianie sobie, że zdarzenie, którego dziecko doświadczyło lub było świadkiem, wcale nie miało miejsca – „to się naprawdę nie zdarzyło” albo nie było tak poważne – „to co się zdarzyło, to właściwie nie była krzywda”.

Racjonalizacja → tłumaczenie, znajdowanie usprawiedliwienia dla tego, co się wydarzyło. Dziecko chce zwolnić rodziców z odpowiedzialności za stosowanie przemocy. Uważa ono często, że to w nim jest coś złego, że to ono jest winne (jest niegrzeczne, głupie, brzydkie, niegodne miłości). Ono jest złe a rodzice dobrzy – pozwala to zachować wiarę w rodzica i znaleźć sens tego, co je spotyka.

Dysocjacja (rozszczenie) → mentalne „oddzielenie się”, „oderwanie się” od własnego ciała, które jest przedmiotem przemocy. Gdy ciało dziecka doznaje skrajnej przemocy fizycznej (ciężkie pobicie) lub przemocy seksualnej – dziecko emocjonalnie i umysłowo „oddala się” od swojego ciała. Jego umysł wchodzi w trans (staje się nieobecny) i tym samym niewrażliwy na ból. Dziecko ma poczucie, że znajduje się nad, pod, lub obok swojego ciała i stamtąd obserwuje to, co się z nim dzieje. Gdy jest wyłączone od tego co dzieje się z jego ciałem – niczego nie czuje, nie widzi, nie słyszy.

Dziecko stosuje te mechanizmy obronne bo nie może uciec ani wpłynąć na rzeczywistość, dlatego zmienia ją w swoim umyśle!⁶

2.5 Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i/lub z niepełnosprawnością

Przemoc wobec osób starszych jest zjawiskiem rzadszym niż inne formy przemocy, ale coraz bardziej rozpowszechnia się z uwagi na występowanie zjawiska tzw. „starzejącego się

⁶ <https://www.infor.pl/prawo/dziecko-i-prawo/przemoc-i-molestowanie/286173,Przemoc-w-rodzinie-a-dziecko-cz-1-mechanizmy-obronne.html>

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

„społeczeństwa”. Dodatkowo niepełnosprawność wśród osób starszych staje się czynnikiem zwiększającym występowanie przemocy. Osoby te są bardziej narażone na przemoc chociażby z powodu biologicznych predyspozycji, fizycznych dolegliwości, dysfunkcji organizmu, braku siły. Niestety skala omawianego problemu jest trudna do oszacowania z powodu występowania barier w możliwościach zgłaszania faktu występowania przemocy, osoby starsze czy niepełnosprawne mają ograniczone kontakty społeczne.

Przemoc wobec osób starszych jest definiowana jako „wszystkie znane, celowe działania lub działania zaniedbujące ze strony opiekuna lub innej osoby, powodujące cierpienie, krzywdę bądź poważne ryzyko skrzywdzenia osoby starszej lub z niepełnosprawnością. Pojawia się ona najczęściej w relacjach, gdzie z jednej strony u osoby starszej lub niepełnosprawnej występuje duże zaufanie, z drugiej, jej stan zdrowia powoduje zależność od otoczenia. Jest to złe traktowanie osób starszych i niepełnosprawnych.

Wobec osób starszych i z niepełnosprawnością występuje 5 rodzajów przemocy, które mogą objawiać się następująco:

- **przemoc fizyczna** sprawiająca ból fizyczny, powodująca uszkodzenia ciała, pogorszenie zdrowia nawet pozbawienie życia. To bicie, popychanie, szarpanie, policzkowanie, duszenie, wykręcanie rąk, karmienie z użyciem siły lub pozbawianie jedzenia, stosowanie środków uspokajających, przedawkowanie leków, ograniczanie dostępu do łazienki lub innych pomieszczeń wspólnych, zamykanie samotnie w domu lub w jednym pomieszczeniu, nieodpowiednia temperatura w pomieszczeniu, pozbawianie spokoju, snu. Objawami doświadczania tego rodzaju przemocy są rany, siniaki, nacięcia, bolące miejsca, złamania, spadek jakości w zakresie higieny osobistej i wyglądu zewnętrznego, wysypki, nagła utrata masy ciała, głód, pragnienie, zmiany w zachowaniu.
- **przemoc psychiczna** to zachowanie, którego celem jest zmniejszenie poczucia własnej wartości, wzbudzenie w ofierze strachu, pozbawianie jej poczucia bezpieczeństwa i kontroli nad własnym życiem. To krzyki, przeklinanie, obelgi i groźby, ciągła krytyka, szykanowanie z powodu wieku, niepełnosprawności, upokarzanie, zastraszanie, szantażowanie, wyśmiewanie, domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie kontaktu lub izolowanie od innych członków rodziny czy przyjaciół, znajomych (zakazy wychodzenia z domu, przyjmowania gości, korzystania z telefonu), odebranie prawa do podejmowania własnych decyzji czy posiadania własnych tajemnic, czy groźenie porzuceniem lub umieszczeniem w domu opieki. Objawami bycia ofiarą takiej przemocy może być: depresja, wycofanie się, złość, zmiany w zachowaniu, nastroju, strach, przerażenie, agresja, obniżenie poczucia

- własnej wartości, zwiększenie pobudliwości lub apatia. Dodać też trzeba, że osoby starsze lub z niepełnosprawnością nierzadko bywają wykorzystywane przez osoby najbliższe do wykonywania prac ponad ich siły (codzienna opieka nad wnukami, prowadzenie gospodarstwa domowego, prace polowe) pod groźbą odrzucenia i samotności.
- **zaniedbanie lub porzucenie**, czyli odmowa lub niewywiązywanie się z powinności wobec osoby starszej lub z niepełnosprawnością przez osoby odpowiedzialne za zapewnienie opieki, pomocy i schronienia to np. odmowa podania pożywienia, koniecznych lekarstw, zaniedbywanie czynności pielęgnacyjnych, higienicznych, kiedy osoba jest brudna i /lub mieszkanie bardzo zaniedbane, brak postępowania rehabilitacyjnego, nieprzeciwdziałanie bólowi, niestosowanie się do poleceń lekarskich, niezapewnienie codziennej pomocy i opieki, niekupowanie przepisanych leków, niekupowanie produktów potrzebnych do przestrzegania zalecanej diety, opóźnianie zgłoszenia do lekarza, zabieranie osoby starszej za każdym razem do innych lekarzy, szpitali. Objawami są nagła utrata wagi, niedożywienie, nieleczone odleżyny, zaniedbania w higienie osobistej, nieleczone lub zaniedbane problemy zdrowotne, wysypki, rany, brak kontaktów społecznych.
  - **przemoc ekonomiczna** to finansowe wykorzystanie lub ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy. Jej przykładami są odbieranie renty lub emerytury, kontrolowanie i wydzielanie pieniędzy, zmuszanie do podpisywania zobowiązań finansowych, do zmiany testamentu, do przepisywania (darowizn) nieruchomości, dóbr, pieniędzy, fałszerstwo, nadmierne obciążanie kosztami, zabieranie przedmiotów. Informacją o zaistnieniu tego typu przemocy może być: brak pieniędzy, nagłe zmiany w testamencie lub decyzje o podjęciu pożyczki lub kredytu. Starsze osoby narażone są też na wykorzystanie ze strony tzw. łowców spadków, czy "osób lubiących starszych partnerów".
  - **przemoc seksualna** to zmuszenie ofiary do podjęcia współżycia bądź niechcianych (bez zgody) zachowań seksualnych. To gwałt, molestowanie, obnażanie się, zmuszanie do nieakceptowanych form współżycia, do oglądania treści pornograficznych, niechciane żarty o podtekście seksualnym. O występowaniu tego rodzaju przemocy może świadczyć: choroba weneryczna, infekcje mocz, podarte i zakrwawione ubrania, dyskomfort podczas siedzenia i chodzenia, zmiany w zachowaniu. Sprawcami przemocy seksualnej są często partnerzy, wieloletni mężowie żądający spełniania "obowiązku małżeńskiego"⁷.

Największym problemem w niesieniu pomocy osobom starszym i/lub z niepełnosprawnością

⁷ <http://serwer1582489.home.pl/autoinstalator/joomla3/index.php/2-uncategorised/36-przemoc-wobec-osob-starszych-i-niepelnosprawnych>

będących ofiarami przemocy w rodzinie, jest niechęć tych osób do ujawniania problemu. Poczucie obowiązku chronienia swoich najbliższych sprawia, że znoszą cierpienia w samotności. Bardzo często starsi rodzice czują się odpowiedzialni za złe wychowanie swoich dzieci i dlatego wstydzą się zgłaszać stosowanie przemocy przez najbliższych. Większość osób krzywdzonych milczy ze wstydu, strachu, bezradności albo niewiedzy o swoich prawach.

1. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Mogileńskiego

Badanie zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudnym procesem ze względu na wiele czynników, zarówno kulturowych jak i społecznych, które często utrudniają bądź uniemożliwiają ujawnienie informacji o trudnej sytuacji rodziny na zewnątrz. Doświadczanie przemocy od osób bliskich lub też bycie świadkiem takich sytuacji wywołuje wiele psychologicznych mechanizmów powodujących m.in. syndrom wyuczonej bezradności, usprawiedliwianie sprawców, szukanie winy w sobie, poczucie wstydu, bezsilności. Osoby doświadczające przemocy przestają być aktywne, stają się wycofane i rezygnują z podejmowania działań. Uważają się za niemądre, niewykwalifikowane, bezużyteczne. Bardzo łatwo poddać je manipulacji i sugestii. Czynniki indywidualne, ale też i społeczne, kulturowe powodują, że proces uwidaczniania przemocy jest długotrwały i nieujawniany przez wiele lat. Świadców przemocy, którymi bardzo często w rodzinie są dzieci ponoszą ogromne koszty takich doświadczeń. Nawet jeśli nie doświadczają przemocy bezpośrednio to obserwując zachowania przemocowe utrwalają negatywne wzorce zachowań, które stają się często jedynym wzorcem postępowania na ich całe życie. Rzuca to na nawiązywanie relacji, rozwiązywanie sytuacji trudnych, funkcjonowanie w życiu społecznym, przestrzeganie norm i zasad.

Według statystyk policyjnych za 2020 rok ponad 90,5 % sprawców przemocy domowej to mężczyźni, a ponad 87 % ofiar to kobiety i dzieci. Badania przeprowadzone przez prof. Beatę Gruszczyńską z Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości wskazują, że każdego roku przemocy fizycznej lub seksualnej doświadcza od 700 tys. do 1 mln. Polek, a 10 % kobiet w Polsce zostaje ofiarami gwałtu lub usiłowania gwałtu. Każdego roku w Polsce zostaje zgwałconych około 30 tys. kobiet, a ginie około 150 kobiet, które są ofiarami przemocy domowej. To trzy kobiety tygodniowo. W 2020r. policja zanotowała ponad 85 tys. ofiar przemocy dokonanej przez członka rodziny oraz ponad 73 tys. podejrzanych o jej stosowanie. W wyniku podejmowanych interwencji w 2020 r. 288 dzieci zostało umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026 (rodzina, placówka opiekuńczo- wychowawcza).⁸

W celu scharakteryzowania zjawiska przemocy na terenie Powiatu Mogileńskiego pozyskano dane dotyczące działań podejmowanych zarówno przez organy ścigania jak i zespoły interdyscyplinarne funkcjonujące przy ośrodkach pomocy społecznej na terenie Powiatu. Wskaźniki, które wykorzystano dla zobrazowania skali przemocy domowej dotyczyły liczby rodzin z terenu gminy borykających się z problemem przemocy domowej, liczby założonych „Niebieskich Kart”, charakterystyki sprawców przemocy w podziale na płeć i rodzaj stosowanej przemocy, liczby osób doświadczających przemocy oraz działań podejmowanych w celu zatrzymania przemocy w rodzinach.

Tabela nr 1 Zestawienie dotyczące zjawiska przemocy w podziale na poszczególne gminy za 2020r.

Charakterystyka przemocy w podziale na gminy		Gmina Mogilno		Gmina Strzelno		Gmina Dąbrowa		Gmina Jeziora Wielkie	
Liczba założonych „Niebieskich Kart”		48		22		19		15	
Charakterystyka sprawców przemocy:									
płeć		M	K	M	K	M	K	M	K
M - mężczyzna		45	3	18	4	19	0	12	0
K- kobieta									
rodzaj stosowanej przemocy	fizyczna	17		11		8		15	
	psychiczna	43		21		19		13	
	ekonomiczna	3		0		0		0	
	seksualna	1		0		0		0	
	zaniechania	3		0		0		0	
	uszkodzenie mienia	0		0		0		0	
	groźby	0		0		0		0	
	inne	0		6		0		5	
Liczba osób doświadczających przemocy, w tym:		50		38		19		13	
kobiety		41		18		16		13	
mężczyźni		4		4		2		0	

⁸ Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” - www.niebieska.linia.pl oraz www.statystyka.policja.pl oraz przemoc w rodzinie (2012 - 2020)

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

dzieci	5	16	1	0
--------	---	----	---	---

Podobnie jak z danych Komendy Powiatowej Policji wynika, że w zdecydowanej mierze to mężczyźni są głównymi sprawcami przemocy domowej, a doświadczają jej kobiety. Z problemem tym najwięcej rodzin boryka się na terenie Gminy Mogilno, tam też najczęściej uruchamiano procedurę „Niebieskiej Karty”. Na terenie wszystkich gmin sprawcy przemocy stosowali przemoc psychiczną oraz fizyczną.

Zespoły interdyscyplinarne podejmują szereg działań, stosując różnorakie narzędzia, tak aby zatrzymać przemoc domową. Członkowie zespołu kierują członków rodzin na spotkania grup wsparcia dla współuzależnionych czy dla kobiet doświadczających przemocy, cyklicznie monitorują ich sytuację udzielając wsparcia, motywują do zmiany, informują o możliwości i warunkach skorzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, proponują pomoc specjalistów w tym psychologa, prawnika, terapeuty ds. uzależnień i przemocy, asystenta rodziny, poradnictwa medycznego i możliwości wykonania obdukcji. Współpracują także w wykonywaniu działań na rzecz rodziny z instytucjami mogącymi wykorzystywać własne narzędzia w celu zatrzymania przemocy. W ramach tej współpracy wnioskuje do Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o leczenie odwykowe, wnioskuje do Sądu o wgląd w sytuację rodziny, współpracują z instytucjami oświatowymi oraz kuratorami, zawiadamiają Prokuraturę o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. W sytuacji konieczności odizolowania od sprawcy kierują do Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

Sprawozdania Komendy Powiatowej Policji w Mogilnie za rok 2020 wskazują podobnie jak statystyki ogólnopolskie, że to kobiety oraz dzieci w przeważającej mierze doświadczają przemocy a sprawcami najczęściej są mężczyźni. W 2020r. na terenie Powiatu Mogileńskiego policjanci przeprowadzili 643 interwencje domowe, z czego 95 dotyczyło bezpośrednio przemocy i zostało zakończone sporządzeniem formularza „Niebieska Karta” oraz stwierdzono 31 przestępstw znęcania się fizycznego i psychicznego. Przemocy doświadczyło 86 kobiet, 10 mężczyzn i 7 małoletnich. Sprawcami przemocy w przeważającej większości byli mężczyźni – 89 osób, 7 kobiet (nieletni w danym roku nie byli sprawcami przemocy). Najwięcej z tych przypadków dotyczyło przemocy psychicznej – 93, fizycznej 60, seksualnej 0, innego rodzaju przemocy – 41.

Z powyższych danych jasno wynika, że liczba interwencji utrzymuje się na dość wyrównanym poziomie. Trudno nadto oszacować liczbę osób doświadczających przemocy, które nigdy dotąd nie zwróciły się o pomoc do odpowiednich służb, lub których przypadki nie zostały

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

ujawnione. Zatem mając powyższe na uwadze należy wnioskować, że skala przemocy na terenie Powiatu Mogileńskiego może mieć znacznie większy zasięg niż podają statystyki policyjne.

W całym procesie działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie konieczna jest obecność prokuratury oraz wydziału karnego sądu. Z danych pozyskanych z Prokuratury Rejonowej w Mogilnie wynika, że w 2020 roku prowadzono 66 postępowań przygotowawczych dotyczących przemocy domowej, w tym w 27 sprawach sporządzono akt oskarżenia.

W II Wydziale Karnym Sądu Rejonowego w Mogilnie w 2020r. skazano 16 osób (15 mężczyzn i 1 kobietę) za stosowanie przemocy wobec członka rodziny, orzeczono 5 bezwzględnych kar pozbawienia wolności, 7 kar pozbawiania wolności z zawieszeniu oraz 4 kary ograniczenia wolności. W omawianym okresie sprawozdawczym nie orzeczono obowiązku uczestniczenia w programie korekcyjno - edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie.

Nadal niepokojący jest fakt, że tak nieznacząca liczba sprawców przemocy domowej ponosi odpowiedzialność za popełnienie przestępstwa. Koniecznym staje się wzmocnienie systemu wspierania osób doświadczających przemocy w dążeniach do poniesienia konsekwencji przez sprawcę, wzmacniania i motywowania służb do zbierania pełnej dokumentacji umożliwiającej skazanie sprawcy oraz wykorzystania wszystkich dostępnych narzędzi w całym procesie zatrzymywania przemocy domowej. Niezbędnym także jest podejmowanie działań informujących o konsekwencjach stosowania przemocy i możliwościach skorzystania z pomocy.

Konsekwencje wiążące się z takimi doświadczeniami mają wpływ na codzienne funkcjonowanie tychże osób, poczucie własnej wartości, wiary we własne siły i możliwości, poczucie krzywdy osób znajdujących się w ich centrum.

4. Założenia Programu

1. Przyczynienie się do zatrzymania przemocy.
2. Ochrona osób doświadczających przemocy.
3. Rozwój oferty pomocowej dla osób doświadczających i stosujących przemoc.
4. Budowanie lokalnej koalicji na rzecz przeciwdziałania przemocy.
5. Rozwój kompetencji, umiejętności reagowania, podniesienie poziomu świadomości osób zawodowo związanych z tematyką przemocy.
6. Upowszechnianie i stosowanie jednoznacznych przekazów mówiących, że nikt nie ma

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026
prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka. Nic nie uzasadnia stosowania przemocy.

5. Cele, zadania, działania, terminy, realizatorzy i wskaźniki realizacji programu

CEL I Zapobieganie występowaniu przemocy poprzez podnoszenie świadomości społecznej

Zadanie I

Edukacja dzieci, młodzieży, dorosłych w zakresie funkcjonowania bez stosowania przemocy oraz radzenia sobie ze skutkami doświadczania przemocy.

Działania:

1. Organizowanie zajęć, warsztatów, treningów, spotkań poruszających szeroko rozumianą tematykę przemocy oraz umiejętności wychowania dzieci bez używania przemocy w rodzinie.
2. Prowadzenie działań informacyjno - edukacyjnych w placówkach oświatowych.

Termin realizacji I zadania, celu I programu: trzeci i czwarty kwartał roku kalendarzowego.

Realizatorzy, podmioty zaangażowane w realizację I zadania, celu I programu: PCPR w Mogilnie, placówki oświatowe z terenu Powiatu Mogileńskiego, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Mogilnie, Gminne i Miejsko – Gminne Ośrodki Pomocy Społeczne z terenu Powiatu Mogileńskiego, Kuratorzy Sądowi Sądu Rejonowego w Mogilnie, funkcjonariusze Policji z terenu Powiatu Mogileńskiego.

Zadanie II

Promowanie nieagresywnych zachowań.

Działania:

1. Publikacje informacji na stronach internetowych dotyczących skutków przemocy, uświadamiających czym jest przemoc. Informowanie o możliwościach rozwiązywania konfliktów, sporów w rodzinie bez użycia agresji, partnerskiego układania stosunków w rodzinie, możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.
2. Udział mediów lokalnych w spotkaniach, konferencjach, szkoleniach dotyczących tematyki

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

przemocy i publikowanie pozyskanych informacji w mediach.

3. Opracowanie i druk materiałów informacyjnych.
4. Informowanie środowiska lokalnego o możliwościach korzystania z określonych form pomocy.
5. Rozpowszechnienie informacji dotyczących Ogólnopolskiej oraz Kujawsko - Pomorskiej Niebieskiej Linii.

Termin realizacji II zadania, celu I programu: zadanie o charakterze ciągłym, w zależności od potrzeb.

Realizatorzy, podmioty zaangażowane w realizacji II zadania, celu I programu: PCPR w Mogilnie, Gminne i Miejsko – Gminne Ośrodki Pomocy Społeczne i Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Mogileńskiego, Kuratorzy Sądowi Sądu Rejonowego w Mogilnie, funkcjonariusze Policji z terenu Powiatu Mogileńskiego, Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z terenu Powiatu Mogileńskiego, organizacje pozarządowe działające w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu Powiatu Mogileńskiego, lokalne media.

Wskaźniki osiągnięcia celu I programu:

1. Liczba zorganizowanych zajęć, warsztatów, treningów, spotkań.
2. Liczba osób objęta powyższymi działaniami.
3. Liczba opublikowanych informacji, artykułów.
4. Liczba wydrukowanych materiałów informacyjnych.

CEL II Zatrzymanie sytuacji przemocy

Zadanie I

Udzielenie pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy i pozostającym w rodzinie - dotychczasowym miejscu pobytu.

Działania:

1. Poradnictwo specjalistyczne: prawne, pedagogiczne, psychologiczne z zakresu pomocy społecznej.
2. Organizowanie grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy.
3. Współpraca z ośrodkami pomocy społecznej i innymi instytucjami.
4. Informowanie o procedurze „Niebieska Karta”.

5. Współpraca z zespołami interdyscyplinarnymi.

Termin realizacji I zadania, celu II programu: zadanie o charakterze ciągłym, w zależności od potrzeb.

Realizatorzy, podmioty zaangażowane w realizacji I zadania, celu II programu: PCPR w Mogilnie, Gminne i Miejsko – Gminne Ośrodki Pomocy Społeczne i Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Mogileńskiego, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Mogilnie, Starostwo Powiatowe w Mogilnie, Kuratorzy Sądowi Sądu Rejonowego w Mogilnie, funkcjonariusze Policji z terenu Powiatu Mogileńskiego, Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z terenu Powiatu Mogileńskiego, organizacje pozarządowe działające w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu Powiatu Mogileńskiego.

Zadanie II

Udzielenie pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy zmuszonym do opuszczenia mieszkania.

Działania:

1. Zapewnienie bezpiecznego schronienia – w ośrodku interwencji kryzysowej.
2. Umożliwienie dostępu do specjalistycznego poradnictwa.
3. Współpraca z ośrodkami pomocy społecznej i innymi instytucjami.

Termin realizacji II zadania, celu II programu: zadanie o charakterze ciągłym, w zależności od potrzeb.

Realizatorzy, podmioty zaangażowane w realizacji II zadania, celu II programu: PCPR w Mogilnie, Gminne i Miejsko – Gminne Ośrodki Pomocy Społeczne i Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Mogileńskiego, Starostwo Powiatowe w Mogilnie, Kuratorzy Sądowi Sądu Rejonowego w Mogilnie, funkcjonariusze Policji z terenu Powiatu Mogileńskiego, Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z terenu Powiatu Mogileńskiego, organizacje pozarządowe działające w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu powiatu Mogileńskiego.

Zadanie III

Pomoc sprawcom w zaprzestaniu stosowania przemocy.

Działanie:

Realizacja programów korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.

Termin realizacji III zadania, celu II programu: zadanie o charakterze cyklicznym.

Realizatorzy, podmioty zaangażowane w realizacji III zadania, celu II programu: PCPR w Mogilnie, Gminne i Miejsko – Gminne Ośrodki Pomocy Społeczne i Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Mogileńskiego, Kuratorzy Sądowi Sądu Rejonowego w Mogilnie.

Wskaźniki osiągnięcia celu II programu:

1. Liczba udzielonych porad, informacji.
2. Liczba funkcjonujących grup wsparcia.
3. Liczba osób objętych poradnictwem oraz wsparciem.
4. Liczba odbytych posiedzeń zespołu interdyscyplinarnego z udziałem pracowników PCPR.
5. Liczba osób objętych pomocą i wsparciem.
6. Liczba zrealizowanych programów korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.
7. Liczba osób, które ukończyły program korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.

CEL III Przyczynienie się do rozwoju kompetencji, skuteczności działań osób i instytucji uprawnionych i zobowiązanych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zadanie I

Oddziaływanie na osoby zajmujące się zawodowo, społecznie, pośrednio lub bezpośrednio przemocą w rodzinie.

Działania:

1. Organizowanie szkoleń, warsztatów, spotkań, treningów dla osób zajmujących się tematyką przemocy.
2. Organizowanie konferencji dotyczących tematyki przemocy.

Termin realizacji I zadania, celu III programu: zadanie o charakterze cyklicznym, w miarę możliwości minimum raz do roku.

Realizatorzy, podmioty zaangażowane w realizacji I zadania, celu III programu: PCPR

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

w Mogilnie, Gminne i Miejsko – Gminne Ośrodki Pomocy Społeczne i Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Mogileńskiego, Kuratorzy Sądowi Sądu Rejonowego w Mogilnie funkcjonariusze Policji z terenu Powiatu Mogileńskiego, Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z terenu Powiatu Mogileńskiego, placówki oświatowe z terenu Powiatu Mogileńskiego, Placówki Medyczne z terenu Powiatu Mogileńskiego, stowarzyszenia działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu Powiatu Mogileńskiego.

Zadanie II

Budowanie lokalnej koalicji na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania:

1. Współpraca podmiotów, instytucji mającą na celu zatrzymanie, przeciwdziałanie przemocy na terenie Powiatu Mogileńskiego.
2. Przyniesienie się do utworzenia wspólnego systemu działania, reagowania w sytuacjach związanych z przemocą w rodzinie.

Termin realizacji II zadania, celu III programu: zadanie o charakterze cyklicznym, w miarę możliwości minimum raz do roku.

Realizatorzy, podmioty zaangażowane w realizacji II zadania, celu III programu: PCPR w Mogilnie, Gminne i Miejsko – Gminne Ośrodki Pomocy Społeczne i Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Mogileńskiego, Kuratorzy Sądowi Sądu Rejonowego w Mogilnie funkcjonariusze Policji z terenu Powiatu Mogileńskiego, Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z terenu Powiatu Mogileńskiego, placówki oświatowe z terenu Powiatu Mogileńskiego, Placówki Medyczne z terenu Powiatu Mogileńskiego, stowarzyszenia działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu Powiatu Mogileńskiego.

Wskaźniki osiągnięcia celu III programu:

1. Ilość zorganizowanych szkoleń i konferencji dotyczących tematyki przemocy.
2. Ilość osób przeszkolonych i uczestniczących w konferencjach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Utworzenie dokumentu potwierdzającego zbudowanie wspólnego systemu działania, reagowania w sytuacjach związanych z przemocą w rodzinie.

6. Zakładane rezultaty programu

1. Wzrost świadomości wśród społeczności lokalnej na temat możliwości uzyskania wsparcia i pomocy ze strony instytucji pomocowych.
2. Podniesienie kompetencji zawodowych wśród pracowników instytucji pomocy społecznej.
3. Zdobycie wiedzy z tematyki przemocy w rodzinie i możliwości rozwiązywania konfliktów wśród mieszkańców Powiatu Mogileńskiego.
4. Uzyskanie świadomości właściwych postaw prorodzinnych i prospołecznych wśród mieszkańców Powiatu Mogileńskiego.

7. Adresaci programu

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie kierowane są w szczególności:

1. osób doświadczających przemocy;
2. sprawców przemocy;
3. dzieci, młodzieży szkolnej;
4. świadków przemocy;
5. osób zajmujących się zawodowo, społecznie, pośrednio lub bezpośrednio przemocą w rodzinie;
6. mieszkańców Powiatu Mogileńskiego.

8. Zagrożenia w realizacji programu

1. Negatywne wzorce zachowań społecznych (mity, stereotypy).
2. Uzależnienia.
3. Opór w zintegrowaniu działań różnych instytucji.
4. Brak środków na realizację programu.
5. Brak wiary w skuteczność rozwiązań.
6. Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych.
7. Niechęć osób wymagających wsparcia do podejmowania działań na rzecz zmiany.
8. Opór osób zajmujących się przemocą w rodzinie do podnoszenia swoich kwalifikacji.

9. Realizatorzy programu

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mogilnie.
2. Gminne i Miejsko – Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Mogileńskiego.
3. Policja.
4. Zakłady opieki zdrowotnej.
5. Placówki oświatowe.
6. Sąd Rejonowy w Mogilnie.
7. Prokuratura Rejonowa w Mogilnie.
8. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Mogilnie.
9. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
10. Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Mogilnie.
11. Media.
12. Związki wyznaniowe i kościoły.

10. Źródła finansowania programu

1. Środki własne Powiatu Mogileńskiego.
2. Środki własne gmin Powiatu Mogileńskiego.
3. Środki z dotacji celowych.
4. Środki pozabudżetowe pozyskiwane z innych źródeł.
5. Środki zewnętrzne, w tym unijne.

11. Czas realizacji programu

Zakłada się, że Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim będzie realizowany w latach 2021-2026.

12. Monitoring i ewaluacja programu

Monitoring Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026 będzie miał charakter stały i prowadzony będzie przez pracowników PCPR w Mogilnie. W razie zaistnienia konieczności wprowadzenia zmian w niniejszym dokumencie nastąpi jego aktualizacja. Co roku w ramach sprawozdania ze swojej działalności, PCPR w Mogilnie będzie przedstawiał Radzie Powiatu Mogileńskiego ocenę realizacji niniejszego programu. Ewaluacja zostanie przeprowadzona po

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie w Powiecie Mogileńskim na lata 2021-2026

---

zakończeniu okresu obowiązywania Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w
Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, tj w 2027 roku.

Spis tabel

Tabela nr 1 Zestawienie dotyczące zjawiska przemocy w podziale na poszczególne gminy za 2020r.
.....18

